

—≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

ԻԵ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1951

≡ ՅՈՒՆԻՍ ≡

ԹԻԻ 6

ԵՐԲ ՆԵՐԵԼՆ Է ԱՆՀՆԱՐ ԿԱՐԵԼԻ ԶԷ ՀԱՅՀՈՅԵԼ “ՍՈՒՐԲ ՀՈԳԻՆ,,

Տղիտութեամբ, ամբարտաւանութեամբ և ընչաքաղցութեամբ պառակտուած մարդկութիւնը ինչ կասկած որ ամենէն աւելի հաշտարար «ազ»ի, ներողամտութեան և անյիշաչարութեան պէտք ունի: Մոլորածնե՛ր բոլոր անոնք՝ որոնց «ըստ աշխարհի» դատողութիւնը «անպիտան տկարութիւն» մը կը տեսնէ հոգու այդ հզօր առաքինութեան մէջ: Իմաստութեամբ օժտուած ու դաստիարակուած կամք մը միայն, սանձահարելով մեր չարամէտ կիրքերը, կրնայ առաջնորդել մեր զիտակցութիւնը՝ արգահատանքով անտեսելու բոլոր փոքրոգի խրտումները և պահելու իրենն ու իրողութիւնները մեծանձնութեամբ դիտելու և դատելու ողջմտութիւնը: Խաղաղ ու լռիկ այս պայքարին մէջ անտարակոյս վերջնական յաղթանակը ճշմարտութեանն է: Արդարութիւնը կ'երաշխաւորէ այս յաղթանակը:

Բայց մի՞թէ ներողամտութիւնը չեղծեր արդարութիւնը, քաջալերելով յանցանքը ու ռանակոխ ընելով պատճառի և արդիւնքի փոխարարեցութեան անյեղի օրէնքը:

Զիկայ թշուառ մը, — և մեղաւոր մը թշուառ մ'է — որ կարեկցութեան արժանի չըլլայ: Եւ ո՛րքան շատ ու բազմազան են այն թշուառները՝ զոր կը ստեղծէ «այս աշխարհը» և որոնց համար քիչ անգամ, աւա՛ղ, մարդկային սիրտը կը բարախէ եղբայրական ջինջ ու խոր սիրով, անբիծ ու հատկակիծ համակրութեամբ: Եւ ինչ որ աւելի ահաւոր է և ընդվզեցուցիչ, ականատես չենք ըլլար քարացած սրտերու՝ որոնք նենգ ու կատակ, թուք ու հայհոյանք ունին միայն անոնց համար: Դարերու մեղապարտ ժառանգութիւնն է այս: Լըբենի ծիծաղ մը չունեցա՞ւ Հին Ուխտի երեք եղբայրներէն մէկը, անփորձութեամբ արբեցած իր հօր մերկութեան վրայ՝ զոր ծածկեցին միւս երկուքը պատկառանքով: «Մանր տղայք» չծաղրեցին կնտութիւնն անոր՝ որ հրակառք մարգարէն «կրկնապատիկ ողին» էր հագեր: Փո՛քր հոգիներ չմեղադրեցին «Աստուծո՛ւ գործերը» յայտնելու սահմանուած «ի ծնէ կոյրը» թէ՛ «մեզքի մէջ ես ծնեմ բոլորովին»: Ճղճիմ սրտեր չբռնեցին ականջէ ականջ իրենց դայթաղութիւնը, երբ ինկած կնոջ մը խանդակաթ համբոյրները կը դրոշմուէին «նա-

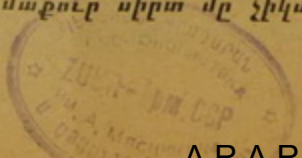
զարեթցիին» ոտքերուն: Պզտիկ մտքեր տրտունջի ակնարկներ չփոխանակեցին՝ աչքէ աչք թէ՛ «մեղաւոր մարդու տունը մտաւ ճաշելու», երբ «կորսուածը փնտռելու և փրկելու» կոչումն ունեցող «Մարդու Որդին» «մաքսապետ մեծատուն մ'ալ կ'որդեգրէր Աբրահամի: «Հեղգասիրտ աշակերտներ» զարմանքի մատ չխածին, անոր համար որ իրենց Վարդապետը «սամարացի կնոջ հետ կը խօսէր»: Զչարանքի յօնք չպոստեց ազարակի դատանքէն վերադարձող «երէց» եղբայր մը, խելով պար ու խաղերը «ողջամբ» դարձին համար իր «կրտսեր» եղբոր՝ որ «անառակութեամբ» ապրած և «ունեցած» — չունեցածը պոռնիկներուն հետ էր վատնած»: Ու թէ և նահապետն ու տեսանողը չկրցան զսպել իրենց ցասումն ու վրէժխնդրութիւնը, անիծելով մէկն իր անպատկառ զաւակը և միւսը՝ չարածնի լաճերը, բայց մեծ Վարդապետը չունեցա՛ւ երբեք չարիքը չարիքով փոխարինելու տկարութիւնը:

Հին օրէնք մը ըսեր էր. «աչի սեղ աչի, ակոպի սեղ ակոպ»: Փոխ վրէժի և ոճիրի նուիրագործումը:

Նոր օրէնք մը պատուիրեց. «չարին չկենա՛լ հակառակ»: Դատապարտութիւնը փոխվրէժին ու ոճիրին՝ որոնք, այսպէս թէ այնպէս, կը խաթարեն ընկերային առողջ բարոյականը և կեանքի ներդաշնակութիւնը կը դարձնեն անկարելի:

Մարդիկ կարճատեսութեամբ ծիծաղեցան ու կը ծիծաղին տակաւին այս նոր օրէնքին վրայ, երբ մանաւանդ Ան պատգամեց ու կը պատգամէ «ապտակ»ի խորհրդաւոր դասը: Ո՞վ փորձեց ու կրցաւ թափանցել մինչև այսօր այդ դասի մեծ խորհուրդին: «Այ ծնօտին» իջած անիրաւ «ապտակ» մը, արդարեւ, չի՞ կարկամեցներ ամբ ապտակողին, երբ հոգու զգաստարար մեծութեամբ մը «ձախ ծնօտն» ալ կը դառնայ անոր: Ներդրամտութեան ոգին չունի՞ զինաթափող և նոյն իսկ շանթահարող ոյժ, յանցանքի մը դէմ՝ որ կը բխի տղիտութենէն: Անհնա՞ր է «յողթել չարին» բարիով: Ո՞ր խիղճ պիտի չցնցուէր, հոգ չէ թէ ուշ, այն խօսուն ու անվրդով լուծեան առջև՝ որով Յիսուս կ'ընդունէր ապտակները խելակորոյս ամբոխին և այն խորհրդաւոր ակնարկին հանդէպ՝ որով Վարդապետը կը դիմաւորէր Սատանայէն ցորենի պէս խարբալուած աշակերտի մը նզովքներն ու երդում-պատառ ուրացումները: Խաչի ողբերգութիւնը չունեցա՞ւ հարիւրապետի մը խոստովանութիւնը և առաքեալի մը դառն արցունքներու փլուզումը:

Մենք ունինք, սակայն, ապտակի ուրիշ դաս մ'ալ՝ որ կը լուսաբանէ առաջինը: Յիսուս չդարձներ իր «ձախ ծնօտը», երբ կ'ընդունի ապտակ մը զինք հարցափորձող քահանայապետի մէկ սպասաւորին կողմէ: «Եթէ չար խօսեցայ, — կը բողբէ ան տիրաբար — ապացուցո՛ւր թէ չար է, իսկ եթէ բարի՛ ինչո՞ւ կը զարնես զիս»: Կարելի՞ է հայհոյել բարին և «ճշմարտութեան ճանապարհը» առանց պատիժի և դատապարտութեան: Ո՞վ պիտի յանդգնէր նզովել ձեռք մը՝ որ կուտայ հաց քաղցածներուն, լոյս՝ կոյրերուն, սփոփանք՝ սրտաբեկներուն, բժշկութիւն՝ վիրաւորներուն, ազատութիւն՝ գերիներուն, թողութիւն՝ մեղքով ծանրաբեռնուածներուն եւայլն եւայլն: Ի՞նչպէս հնար է հայհոյել «մաքուր սիրտ» մը և «ուղիղ հոգի» մը՝ զորս Աստուած անգամ «չարհամարներ»: Բարութեան մէջ մաքուր սիրտ մը չիկա՞յ և ճշմարտութեան մէջ ուղիղ հոգի մը:

«Սուրբ Հոգի» մը կայ, ո՛վ կրնայ ուրանալ, որ կը մարմնացնէ և կը խորհրդանշէ աստուածային ու մարդկային բովանդակ շնորհներն ու ձիրքերը։ Ճշմարտութիւնն ու բարութիւնը խտացումն են այդ շնորհներուն ու ձիրքերուն՝ որոնց օծումը կ'ունենայ իր բարձրագոյն կոչումին զիտակից հոգին։ Ճշմարտութիւնը՝ կշիռը և բարութիւնը՝ քնարն է մեր կեանքին։ Լոյսը որ մեզ կը ծանօթացնէ իրերը իրենց իսկութեանը մէջ, իրենց ճշգրիտ փոխարարներութեանը մէջ, որ զմեզ կ'ընէ զիտակից՝ մեր անհատական, ընտանեկան, և ընկերային և մարդկային բոլոր պարտականութեանց և իրաւունքներուն, և ատակ՝ յատկօրէն տեսնելու արդարութեան և առաքինութեանց որոշ սահմանները, մեղքի ու մոլորանքի սպառազինումներն ու յարձակումները, քողաղերժ ընելու բոլոր պատրանքներն ու հրապոյրները։ և Սէրը՝ որ կ'անուշէ բոլոր դառնութիւնները, կը թեթեւցնէ բոլոր ծանրութիւնները և մեզ կը ներշնչէ խաղաղարար, շինարար և երանատուր զգացումներ ու խորհուրդներ։ Ո՛չ այս կշիռը կարելի է խարդախել, ո՛չ ալ այս քնարը խանգարել՝ առանց կրելու անխուսափելի հետեւանքը։ — մոլորացն ու պաշտօնը։ «Սուրբ Հոգին հայհոյեմ» կը նշանակէ ուրանալ բոլոր շնորհներն ու ձիրքերը՝ որոնք կը կազմեն հոգու ազնուագոյն և աստուածային զանձերը, կը նշանակէ ուրանալ ճշմարտութիւնն ու բարութիւնը։ Այս ուրացումը, որ իր հետ կը բերէ, աւելի ճիշտ՝ իր մէջ կը կրէ դատապարտութիւնը, անհնա՛ր է ներել։ Ի՞նչպէս ներել արդարեւ մէկուն՝ որ կը ստէ մոլորեցնելու համար մտքերը, անպատիժ թողուլ ուրիշ մը՝ որ կը յափշտակէ արդար իրաւունք մը, անյիշաչար ըլլալ մէկու հանդէպ՝ որ կը բռնաբարէ պատիւ մը, աչք գոցել հարստահարիչի մը դէմ՝ որ կը կեղեքէ անպաշտպան մը։ Կարելի՞ է խնայել «իշու երկանաքարը» և եօթնապատկել թողութիւնը «անզգամ»ի մը հանդէպ՝ որ չխղճահարիր «զայթակղեցնելու» «արքայութեան որդիները»էն, «փոքրիկներէն մէկը»։

Օ՛հ, զուցէ անկարելի չէ և նոյն իսկ հարկ է անյիշաչար ըլլալ անձերու հանդէպ՝ որոնք հայհոյելու և նզովելու տկարութիւնը կ'ունենան։ Բայց ներող՝ զործերու հանդէպ, որոնք ինքնին հայհոյութիւններ են, երբե՛ք։ Ստախօսը, զողը, անառակը և նոյն իսկ ոճրագործը — ընկերային վիժածնե՛ր բոլորն ալ —, արգահատելի թշուառներ չե՞ն միշտ։ Բայց ստախօսութիւնը, զողութիւնը, անառակութիւնը և ոճրագործութիւնը, մէկ խօսքով՝ բոլոր մոլութիւնները, — ընկերային յոռի իրաւակարգի մը բնական եւ անխուսափելի հետեւանքներ, — աններելի «մեղքեր», անթոյլատրելի աններդաշնակութիւններ են բացարձակապէս։ Եւ, աւա՛ղ, ի՞նչպէս տակաւին մեր արդար աններողութիւնը ապիրատ դործերու հանդէպ՝ ակամայ իր դէմ կը տեսնէ նա՞եւ անձերը, որոնց մէջ այդ դործերը կը գտնեն պարարտ հող ու կը պտղաբերուին։

Քաղաքակրթութիւնը, սակայն, պիտի գիտնա՞յ վերջապէս ստեղծել այն գաղափարական և միանգամայն իրական հասարակարգը՝ ուր ո՛չ ընկերային այդ վիժածները մարմին առնին և ո՛չ ալ այդպիսի պտուղներ գան երեւան ու հասունան։

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊՍ. ՏՐԱՊԵԶՈՆԻ

(ՇՈՂԱԿԱԹՈՒՄՆԵՐ)